

๒ **อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์
ในเอเชีย***

.....

อชวัน หงิมรักษา**

ประเสริฐ อินทร์รักษ์***

มัทนา วังถนอมศักดิ์****

นพดล เจนอักษร*****

.....

-
- * บทความนี้มีฐานความคิดจากวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก เรื่อง “อนาคตภาพ
การบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย”
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2562
- ** นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, พ.ศ. 2562
มูลนิธิส่งเสริมการศึกษาพุทธศาสตร์ E-mail: achawan25@gmail.com
- *** อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- **** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร. หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ***** อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมภายนอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร. เกษียณอายุ
ราชการ, ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
วันที่รับบทความ 2 กรกฎาคม 2563 วันที่แก้ไขบทความ 10 มิถุนายน 2564
วันที่ตอบรับบทความ 8 กันยายน 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบอนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ 21 รายจาก 8 ประเทศ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์ไม่มีโครงสร้าง แบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย มีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาเพื่อการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชียรวม 12 ด้าน 80 ประเด็นดังนี้ 1) ปรัชญาของศูนย์วิจัย 2) วิสัยทัศน์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ของศูนย์วิจัย 3) บริบทของศูนย์วิจัย 4) งบประมาณ 5) บุคลากร 6) ทรัพยากรในการบริหาร 7) การจัดการ 8) ทิศทางการวิจัย 9) สารสนเทศทางการวิจัย 10) การเผยแพร่ผลงานวิจัย 11) ผลลัพธ์ที่เกิดจากงานวิจัย 12) การประเมินภายใน และภายนอก

คำสำคัญ: อนาคตภาพ การบริหาร ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ เอเชีย

The Scenario of Administration of Research Centers for Buddhist Studies in Asia *

Achawan Ngimruska**

Prasert Intaruk***

Mattana Wangthanomsak****

Nopadol Chenaksara*****

Abstract

This research seeks to study the scenario of administration of research centers for Buddhist Studies in Asia by applying the Ethnographic Delphi Futures Research (EDFR) technique. Purposive sampling is used to select 21 expert informants from 8 countries. Devices for data collection are unstructured interview forms and

* This article is based on the dissertation research entitled “The scenario of administration of research centers for Buddhist Studies in Asia”.

** Miss Achawan Ngimruska (achawan25@gmail.com)

*** Advisor, Associate Professor Ed.D., Department of Educational Administration, Faculty of Education, Silpakorn University.

**** Co-advisor, Associate Professor Ed.D., Head: Department of Educational Administration, Faculty of Education, Silpakorn University.

***** External Expert, Assistant Professor MAJ., RTAR., Ph.D., Former Lecturer of Department of Educational Administration, Faculty of Education, Silpakorn University.

Received July 2, 2020, Revised June 10, 2021, Accepted September 8, 2021

opinionnaire. Median and Mode in descriptive statistics, and Interquartile Range are used as data analysis tools.

The research finds that there are 12 main factors and 80 important issues to consider regarding the scenario of administration of research centers for Buddhist Studies in Asia. They include the research centers' 1) philosophy; 2) visions, goals and objectives; 3) contexts; 4) budget; 5) personnel; 6) managerial resources; 7) general management; 8) research trends; 9) research information; 10) research publications; 11) research outcomes; and 12) external and internal evaluations.

Key Words: Scenario, Administration, Research Centers for Buddhist Studies, Asia.

1. บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 มีช่วงระยะเวลาระหว่าง ค.ศ. 2001-ค.ศ. 2100 หรือพ.ศ. 2544-พ.ศ. 2643 ซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) มีการเปลี่ยนแปลง และเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลสืบเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีเชื่อมข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคทั่วโลกเข้าด้วยกัน (สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงค์, 2560, หน้า 2845) มีกระบวนการทำงานในรูปแบบร่วมมือกัน ทั้งในระดับท้องถิ่น (Local) จนถึงระดับโลก (Global) ในด้านเศรษฐศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม วัฒนธรรม และการเมือง “ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อประโยชน์ด้านเศรษฐกิจเท่านั้น โลกาภิวัตน์ยังรวมถึงมิติทางด้านศาสนา สภาพแวดล้อม และสังคมอีกด้วย ฉะนั้นสถาบัน หรือองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งผู้บริหาร จะต้องตระหนักถึงรูปแบบโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะการเข้าสู่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงฉับพลัน (Disruptive Technology) ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต และการศึกษาของมนุษย์ครั้งใหญ่ที่แตกต่างจากเดิมไปอย่างมาก” (Obadan, M.I., 2010, p.4) สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา จึงควรเตรียมความพร้อมในการประยุกต์ ปรับตัว และใช้เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงฉับพลัน (Disruptive Technology) ในด้านการศึกษา การค้นคว้าวิจัยต่าง ๆ ด้วยความชำนาญอย่างเหมาะสมซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อการบริหารจัดการในอนาคต

ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ถือได้ว่าเป็นหน่วยหนึ่งของสถาบันการศึกษาทำหน้าที่ในการค้นคว้าวิจัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาจำนวนมากที่ตกทอดมากกว่า 2,500 ปี ไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ที่พระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปถึง “เป็นที่ประจักษ์ว่ามีคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา (Buddhist Canon) ซึ่งรวบรวมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และเหตุการณ์ในสมัยพุทธกาล เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา บันทึกด้วยภาษาโบราณ เช่น ภาษาบาลี (Pali) สันสกฤต (Sanskrit) จีนโบราณ (The Old Chinese or Archaic Chinese) และทิเบต (Tibetan) อีกทั้งวรรณกรรมย่อยอื่น ๆ ที่ปรากฏด้วยภาษาของประเทศนั้น ๆ

ในถิ่นที่พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าไป” (พระมหาพงศ์ศักดิ์ ฐานิโย, 2562, หน้า 6-13) หลักฐานดังกล่าวเกิดเป็นความสนใจใคร่ศึกษาของนักวิชาการในทวีปต่าง ๆ จากเดิมที่พระพุทธศาสนา (Buddhism) เป็นศาสนาที่มีการศึกษาปฏิบัติอยู่แต่ในวัด นำไปสู่พุทธศาสตร์ศึกษา (Buddhist Studies) เป็นศาสตร์ ๆ หนึ่งที่เปิดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา และเป็นศาสตร์ที่มีการค้นคว้าวิจัยจนพัฒนามาสู่การจัดตั้ง หน่วยงาน หรือแผนก หรือศูนย์ หรือสถาบัน วิจัยพุทธศาสตร์ ในหลายประเทศทั่วโลก ทั้งประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา และประเทศที่ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา และแน่นอนว่าศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ต้องเข้าสู่กระบวนการบริหารงานในรูปแบบโลกาภิวัตน์ และยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนฉับพลัน (Disruptive Technology) ฉะนั้นการศึกษาถึงทิศทางการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ด้วยการมองเชิงอนาคต จึงเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้เกิดความชัดเจนในการเตรียมความพร้อมของศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา “อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย” เพื่อนำไปใช้เป็นข้อเสนอสำหรับทิศทางการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชียในอนาคตต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทราบอนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ และแนวคิดทฤษฎีการวิจัยอนาคต รวมทั้งศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ดังผลสรุปในผังภูมิที่ 1

ผังภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.4 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเรียกหน่วยงานวิจัยพุทธศาสตร์ในแต่ละระดับ ได้แก่ หน่วยงาน แผนก ศูนย์ และสถาบัน เป็น “ศูนย์” ทั้งหมด ซึ่งทำหน้าที่วิจัยเกี่ยวกับ พุทธปรัชญา คัมภีร์พุทธศาสตร์ และพระพุทธรูปศาสนาเชิงประยุกต์

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

อนาคตภาพ หมายถึง การสร้างเรื่องราว หรือภาพเหตุการณ์ ที่อธิบาย ถึงแนวโน้มของเหตุการณ์จากสภาพความจริงในปัจจุบัน และพยากรณ์แนวโน้ม ถึงความเป็นไปได้ในอนาคต ซึ่งเป็นองค์ประกอบของชุดความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ที่คาดการณ์ในระยะเวลา 10 ปี โดยเป็นความเห็นร่วมของผู้เชี่ยวชาญ

ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ หมายถึง หน่วยงาน แผนก ศูนย์ และสถาบัน ซึ่งทำหน้าที่จัดการด้านการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ ปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณี และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา รวมทั้งการประยุกต์พระพุทธศาสนากับศาสตร์อื่น ๆ สามารถดำเนินงานให้สัมฤทธิ์ผลได้ตามปรัชญา ยุทธศาสตร์ ภารกิจ และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย หมายถึง แนวทาง รูปแบบ กระบวนการดำเนินงาน การจัดการของศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ที่อยู่ในประเทศภูมิภาคทวีปเอเชีย ในการวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลทั้งหมด 8 ประเทศ ได้แก่ 1) ประเทศญี่ปุ่น 2) สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) 3) สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) 4) สาธารณรัฐประชาชนจีน 5) สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา 6) สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา 7) สาธารณรัฐอินเดีย และ 8) ราชอาณาจักรไทย

2. วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง “อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย” ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) มีขั้นตอน และระเบียบวิธีวิจัยดังนี้ **ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงการวิจัย** โดยศึกษาเอกสาร และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง **ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย** ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) และแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ซึ่งจะได้ความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Jury of experts opinion) จาก 8 ประเทศ 21 คน¹ เป็นผู้มี

¹ เนื่องจากเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ไม่ได้กำหนดขนาดของจำนวนผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ผลการวิจัยอยู่ในช่วงของความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด คือ จำนวน 17 คน จึงอนุโลมใช้จำนวนผู้เชี่ยวชาญตามที่ Macmillan (Macmillan, 1971, PP. 3-5) กำหนดไว้

ประสบการณ์การบริหาร เคยเป็นผู้บริหาร/หน่วยงาน/แผนก/ศูนย์/สถาบัน
วิจัยพุทธศาสตร์ อย่างน้อย 1-2 ปี หรือเป็นหัวหน้าภาควิชาพุทธศาสตร์ที่ทำหน้าที่
เตรียมความพร้อมในการจัดตั้งหน่วยงานดังกล่าว การคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทำ EDFR 3 รอบ คือ การทำ
EDFR รอบที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยใช้
การใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) รวมทั้งหมด
21 คน การทำ EDFR รอบที่ 2 เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมโดยใช้
ใช้แบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) (ซึ่งประเด็นข้อคำถามนำมาจาก
ความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ) แล้วนำข้อมูลการตอบของผู้เชี่ยวชาญ
มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่าง
ควอไทล์ (Interquartile Range) ของแต่ละข้อคำถาม ซึ่งเกณฑ์การพิจารณา
ความเป็นไปได้ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นโดยใช้เกณฑ์มาตราส่วนประมาณ
ค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต สเกล (Likert's Rating Scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก
ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จากนั้นพิจารณาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
(Jury of experts opinion) ว่ามีความเป็นเอกภาพ (Homogeneity) หรือมีความ
สอดคล้องกัน (Consensus) ครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษามากเพียงพอ เนื่องจาก
ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญให้คำตอบที่แตกต่างจากกลุ่ม
จึงพิจารณาทำ EDFR รอบที่ 3 การทำ EDFR รอบที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม
ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิม เป็นการยืนยันผลการให้ความคิดเห็น หรือการกรอง (Refine)
จากผู้เชี่ยวชาญ และการหาฉันทมติ (Consensus) โดยใช้แบบสอบถามความ
คิดเห็นฉบับเดิม แต่เพิ่มตำแหน่งแสดงค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม
(Mode) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) และใส่เครื่องหมาย
คำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ตอบในการทำ EDFR รอบที่ 2 กลับไปให้
ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมได้รับข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistical Feedbacks)
เพื่อยืนยันคำตอบเดิมพร้อมให้เหตุผล หรืออาจเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ และ
นำผลที่ได้ มาวิเคราะห์และแปลผลการวิจัย จากนั้นจึงเขียนภาพอนาคต (Scenarios
Write-up) และขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

2.1 จำนวนผู้เชี่ยวชาญ และคณาจารย์ทางวิชาการ

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนผู้เชี่ยวชาญของแต่ละประเทศ และคณาจารย์ทางวิชาการตามเกณฑ์ที่กำหนด

ลำดับ	ประเทศ	จำนวน (คน)	จำนวน สถาบัน (แห่ง)	ตำแหน่งทางวิชาการ
1	ญี่ปุ่น	3	3	ศาสตราจารย์
2	สาธารณรัฐเกาหลี	2	2	ศาสตราจารย์, และ ดร.
3	สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน)	2	2	ศาสตราจารย์, และ ดร.
4	สาธารณรัฐประชาชนจีน	2	2	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. และ ดร.
5	สาธารณรัฐสังคมนิยม ประชาธิปไตยศรีลังกา	2	2	ศาสตราจารย์
6	สาธารณรัฐแห่งสหภาพ เมียนมา	2	2	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., และรองหัวหน้าภาค
7	สาธารณรัฐอินเดีย	3	3	ศาสตราจารย์ และ ดร.
8	ราชอาณาจักรไทย	5	5	พระมหา รอง ศาสตราจารย์, ดร. พระมหา ผู้ช่วย ศาสตราจารย์, ดร.ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร. พระมหา ดร., และพระ ดร.
	รวม	21	21	

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการทำ EDFR รอบที่ 1 ใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาในการทำ EDFR รอบที่ 2 และรอบที่ 3 ใช้การคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แปลผลตามเกณฑ์ ดังนี้ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าฐานนิยม (Mode) จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต สเกล (Likert's Rating Scale) ให้นำหนักค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ ด้านความเห็นในข้อคำถาม มีดังนี้ (5) มากที่สุด, (4) มาก, (3) ปานกลาง, (2) น้อย และ 1) น้อยที่สุด ในการแปลความหมายของค่ามัธยฐาน (Median) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ 4.50 - 5.00 (มากที่สุด), 3.50 - 4.49 (มาก), 2.50 - 3.49 (ปานกลาง), 1.50 - 2.49 (น้อย) และ 1.00 - 1.49 (น้อยที่สุด) โดยมีเกณฑ์กำหนดว่า องค์กรประกอบนั้นมีค่ามัธยฐาน (Median: Med.) ตั้งแต่ 1.00 ขึ้นไป และอยู่ในช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ ค่าฐานนิยม (Mode) คือ ค่าความถี่ของระดับคะแนนจาก 1 - 5 ของแต่ละข้อ และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ได้จากการคำนวณหาค่าความแตกต่างของควอไทล์ที่ 1 และ ควอไทล์ที่ 3 (Q3 - Q1) หากคำตอบอยู่นอกค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ถือว่ามีคำตอบที่มีความเห็นแตกต่างจากกลุ่ม ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของอนาคตภาพ

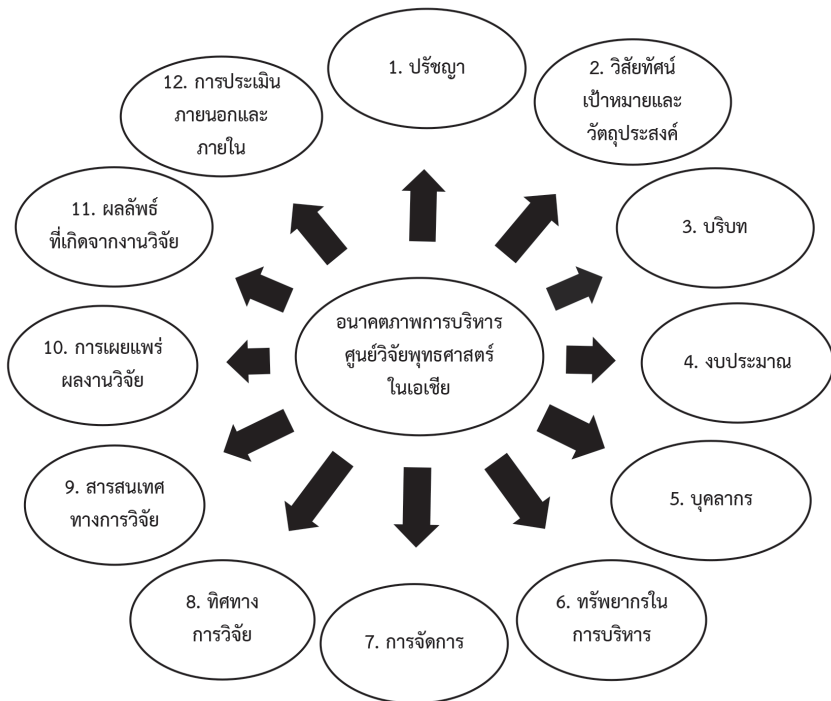
เกณฑ์ในการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำคำตอบในรอบสุดท้ายของการวิจัยมาพิจารณาความเป็นไปได้ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นแนวทางที่เป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และน้อยที่สุด ซึ่งเป็นแนวทางที่เป็นไปได้ และมีความสอดคล้องกัน พร้อมให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มาสรุปเป็นผลการวิจัย ซึ่งจะทำได้ทราบภาพอนาคตของการบริหารจัดการศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย จากนั้นนำมาเขียนภาพ “อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย”

3. สรุปผลการวิจัย

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชียจากความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Jury of experts opinion) มีประเด็นที่นำมาพิจารณาทั้งหมด 12 ด้าน 80 ประเด็น ดังผังภูมิที่ 2 ดังนี้

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย
ประเด็นที่นำมาพิจารณาทั้งหมด 12 ด้าน 80 ประเด็น

ผังภูมิที่ 2 ประเด็นที่นำมาพิจารณาอนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย

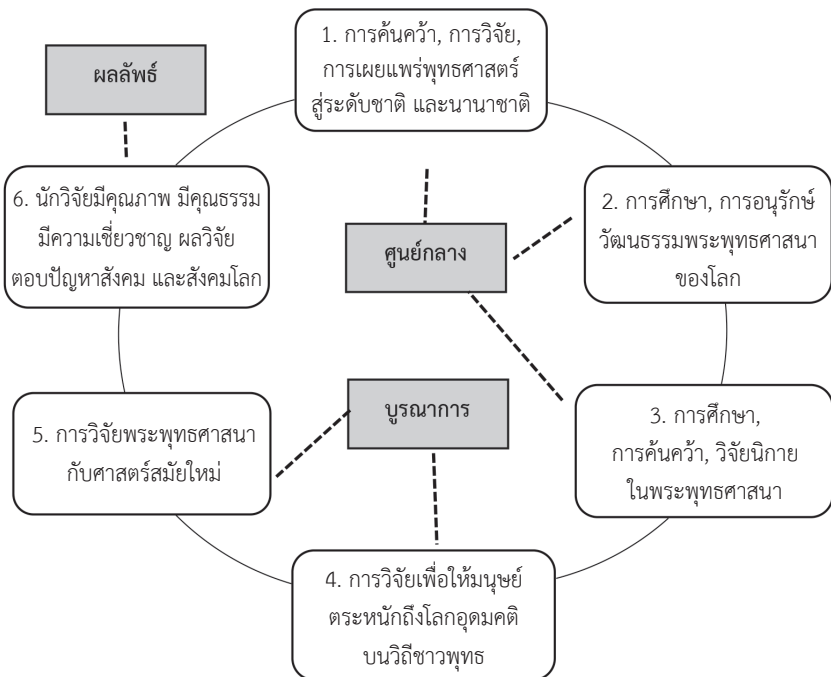

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนประเด็นที่นำมาพิจารณาทั้งหมด 12 ด้าน 80 ประเด็น

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ 12 ด้าน (จำนวนประเด็นที่นำมาพิจารณา)

1. ปรัชญาของศูนย์วิจัย	(6)	7. การจัดการ	(8)
2. วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของศูนย์วิจัย	(11)	8. ทิศทางการวิจัย	(10)
3. บริบทของศูนย์วิจัย	(4)	9. สารสนเทศทางการวิจัย	(2)
4. ระบบประมาณ	(4)	10. การเผยแพร่ผลงานวิจัย	(4)
5. บุคลากร	(16)	11. ผลลัพธ์ที่เกิดจากงานวิจัย	(8)
6. ทรัพยากรในการบริหาร	(3)	12. การประเมินภายนอกและภายใน	(4)

3.1 อนาคตภาพด้านปรัชญาของศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์

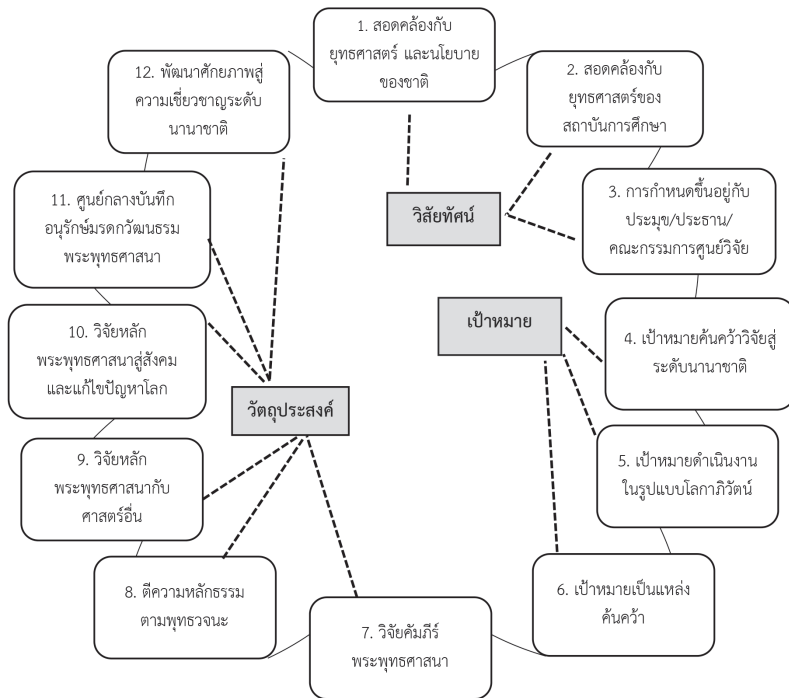

ผังภูมิที่ 3 อนาคตภาพด้านปรัชญาของศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย มีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้ ด้านปรัชญาของศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ มีปรัชญาด้านเป็นศูนย์กลาง, ด้านบูรณาการ และด้านมุ่งผลลัพธ์ คือ **ในด้านการเป็นศูนย์กลางจะมีปรัชญาเกี่ยวกับศูนย์กลางการค้นคว้าวิจัย การเผยแพร่ การศึกษา การอนุรักษ์ด้านพุทธศาสตร์ ความเชื่อขานุญิกายหลักในพระพุทธรศาสนา มุ่งสู่ระดับนานาชาติ** **ในด้านการบูรณาการพุทธศาสตร์กับศาสตร์ต่าง ๆ** เพื่อพัฒนาการดำรงอยู่ของมนุษยชาติอย่างสงบสุข **ในด้านผลลัพธ์**มุ่งสร้างนักวิจัยที่เชี่ยวชาญ มีคุณธรรม และผลงานคุณภาพ มุ่งศักยภาพศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์สู่ระดับโลก ปรัชญาชุดดังกล่าวมีถ้อยแถลงในประวัติความเป็นมาของศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์แต่ละแห่งในเว็บไซต์

3.2 อนาคตภาพด้านวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของศูนย์วิจัย

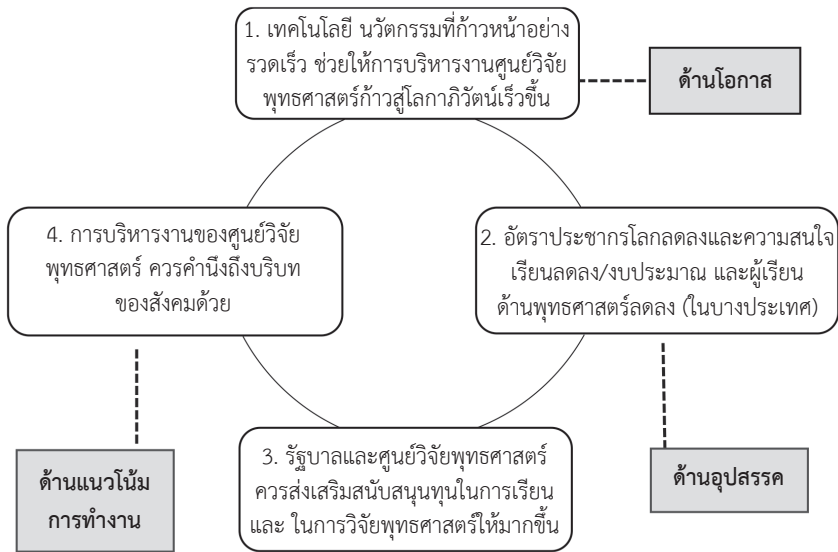

ผังภูมิที่ 4 อนาคตภาพด้านวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของศูนย์วิจัย

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ด้านวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของศูนย์วิจัย มีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้ **การกำหนดวิสัยทัศน์**ของศูนย์วิจัยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และนโยบายของชาติ หรือสถาบันวิจัยแห่งชาติ หรือสถาบันการศึกษา หรือองค์กรพระพุทธศาสนาที่สังกัด ผู้ที่กำหนดวิสัยทัศน์ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารสถาบัน ประมุขนิคาย ประธาน หรือทีมนักวิจัยที่เกี่ยวข้อง **มีวิสัยทัศน์**เกี่ยวกับการเป็นแหล่งค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ผลงาน และบริการความรู้และสารสนเทศทางการวิจัยพุทธศาสตร์ที่สำคัญของโลก บนความร่วมมือกับนานาชาติ **มีเป้าหมาย**การดำเนินงานในรูปแบบโลกาภิวัตน์ **มีวัตถุประสงค์**วิจัยเชิงคัมภีร์ เชิงประยุกต์พุทธศาสตร์ รวมทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมพระพุทธศาสนา และบริหารมรดกศึกษภาพสู่ระดับนานาชาติ

3.3 อนาคตภาพด้านบริบทของศูนย์วิจัย

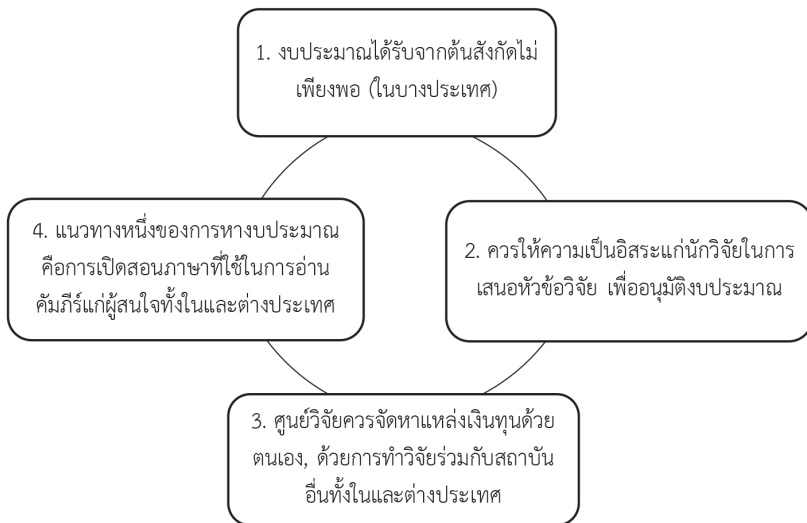

ผังภูมิที่ 5 อนาคตภาพด้านบริบทของศูนย์วิจัย

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ด้านบริบทของศูนย์วิจัย มีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้ บริบทด้านโอกาส เนื่องจากความก้าวหน้าทางนวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์มีแนวโน้มอาศัยความก้าวหน้าทางนวัตกรรมในการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้เข้าสู่รูปแบบการบริหารงานแบบโลกาภิวัตน์บนความร่วมมือกับนานาชาติเร็วขึ้น ในขณะที่บริบทด้านอุปสรรคของศูนย์วิจัย คือ คนสนใจเรียนพุทธศาสตร์ลดลง งบประมาณลดลง ส่งผลให้นักวิจัยลดลง ฉะนั้นศูนย์วิจัยควรสนับสนุน และกระตุ้นให้เกิดการศึกษาพุทธศาสตร์ ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษาทุนวิจัย หรืออื่น ๆ เพราะยังมีผู้สนใจอยากศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับ “พระพุทธเจ้าสอนอะไร” และบริบทด้านแนวโน้มการทำงานของศูนย์วิจัยในอนาคตคือ ผู้บริหารควรคำนึงถึงบริบททางสังคมควบคู่ไปด้วย

3.4 อนาคตภาพด้านงบประมาณ

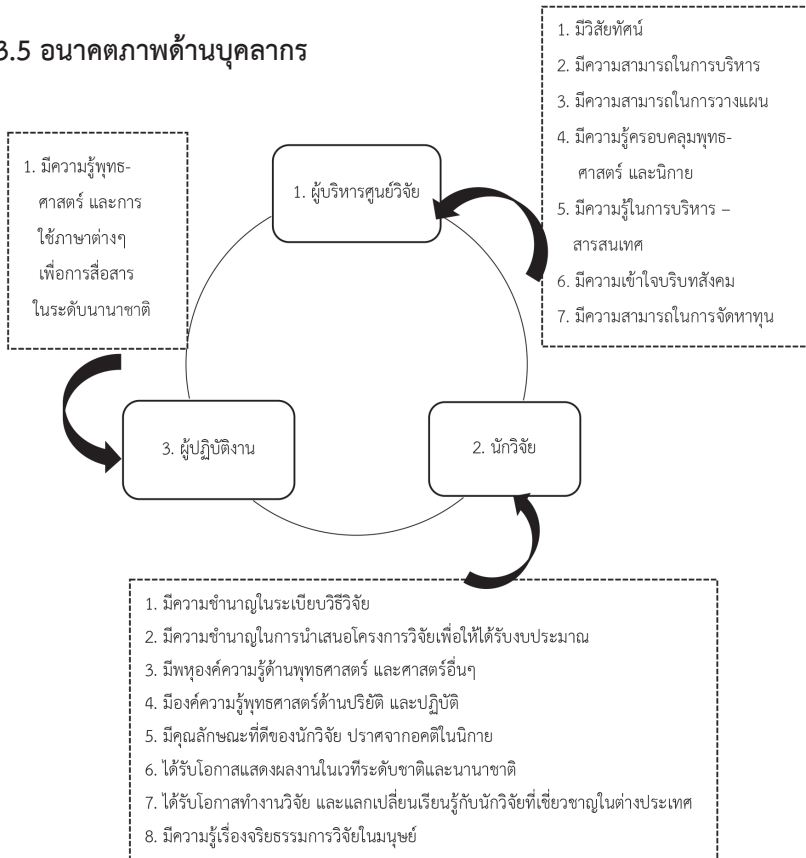

ผังภูมิที่ 6 อนาคตภาพด้านงบประมาณ

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ด้านงบประมาณ มีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้ แหล่งงบประมาณของศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ได้รับจากรัฐบาล หรือสถาบันวิจัยแห่งชาติ หรือสถาบันการศึกษานั้น ๆ ส่วนใหญ่ไม่เพียงพอ และหน่วยงานที่อนุมัติงบประมาณควรให้ความสำคัญแก่นักวิจัยในการเสนอหัวข้อโครงการวิจัย อย่างไรก็ตามศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ควรสรรหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนด้วยตนเอง ได้แก่ ทำวิจัยร่วมกับสถาบันอื่นทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งการเปิดสอนภาษาเพื่อการอ่านคัมภีร์พระพุทธศาสนาแก่ผู้สนใจทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นต้น

3.5 อนาคตภาพด้านบุคลากร

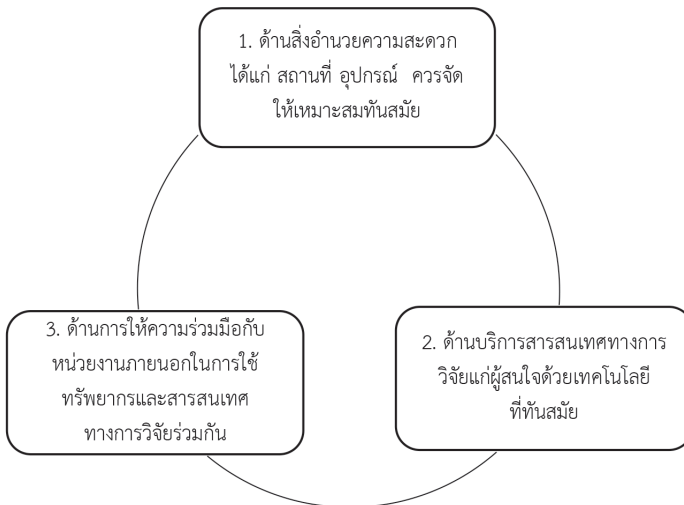

ผังภูมิที่ 7 อนาคตภาพด้านบุคลากร

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ด้านบุคลากร มีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้ ด้าน**ผู้บริหารศูนย์วิจัย** ควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกลในการทำงานระดับนานาชาติ มีความรู้ด้านพุทธศาสตร์อย่างแตกฉาน รวมทั้งมีความรู้ศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถบริหารและพัฒนาระบบสารสนเทศทางการวิจัยเข้าสู่มาตรฐานระดับนานาชาติ สามารถสรรหางบประมาณ และเข้าใจบริบทแวดล้อมทางสังคม พร้อมปรับเปลี่ยนอย่างเหมาะสม **ด้านนักวิจัย** ต้องมีพหุองค์ความรู้ทั้งด้านพุทธศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ มีทักษะ ในระเบียบวิธีวิจัย สามารถเขียนโครงการวิจัยเพื่อของบประมาณในระดับนานาชาติ รวมทั้งมีองค์ความรู้ด้านปริยัติ และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติในสิ่งที่วิจัย มีคุณลักษณะที่ดีของนักวิจัย ปราศจากอคติในนิกาย และได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้เป็นนักวิจัยที่เชี่ยวชาญในระดับนานาชาติ ใน**ด้านผู้ปฏิบัติงาน**ของศูนย์วิจัย ควรมีความรู้พื้นฐานด้านพุทธศาสตร์ และการใช้ภาษาต่าง ๆ เพื่อการสื่อสารและก้าวเข้าสู่การปฏิบัติงาน ในระดับสากลได้

3.6 อนาคตภาพด้านทรัพยากรในการบริหาร

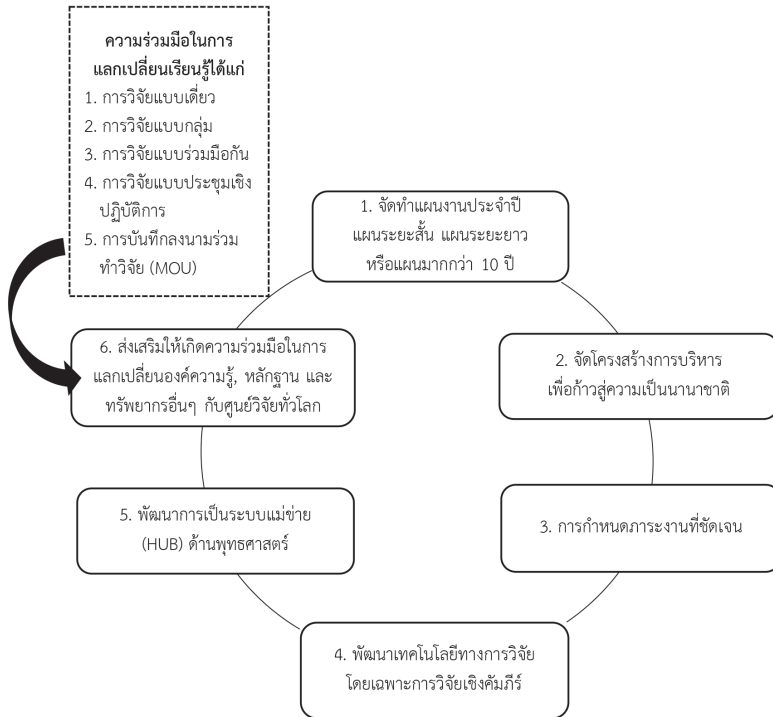

ผังภูมิที่ 8 อนาคตภาพด้านทรัพยากรในการบริหาร

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ด้านทรัพยากรในการบริหาร มีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้ ศูนย์วิจัยควรจัดทำ**ด้านสิ่งแวดล้อม** ได้แก่ อุปกรณ์ และสิ่งแวดล้อมสะอาดให้เพียงพอทันสมัยตลอดจนการจัดสถานที่สภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสมแก่นักวิจัย **ด้านบริการสารสนเทศ** ทางการวิจัยแก่ผู้สนใจด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย นอกจากนี้**ด้านการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก**ในการใช้ทรัพยากร และสารสนเทศทางการวิจัยร่วมกัน ความร่วมมือดังกล่าวจะก่อให้เกิดการเชื่อมโยงสารสนเทศ และเครือข่ายนักวิจัยทั่วโลกให้มีโอกาสทำงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และต่อยอดองค์ความรู้ด้านพุทธศาสตร์ในวงกว้างได้

3.7 อนาคตภาพด้านการจัดการ

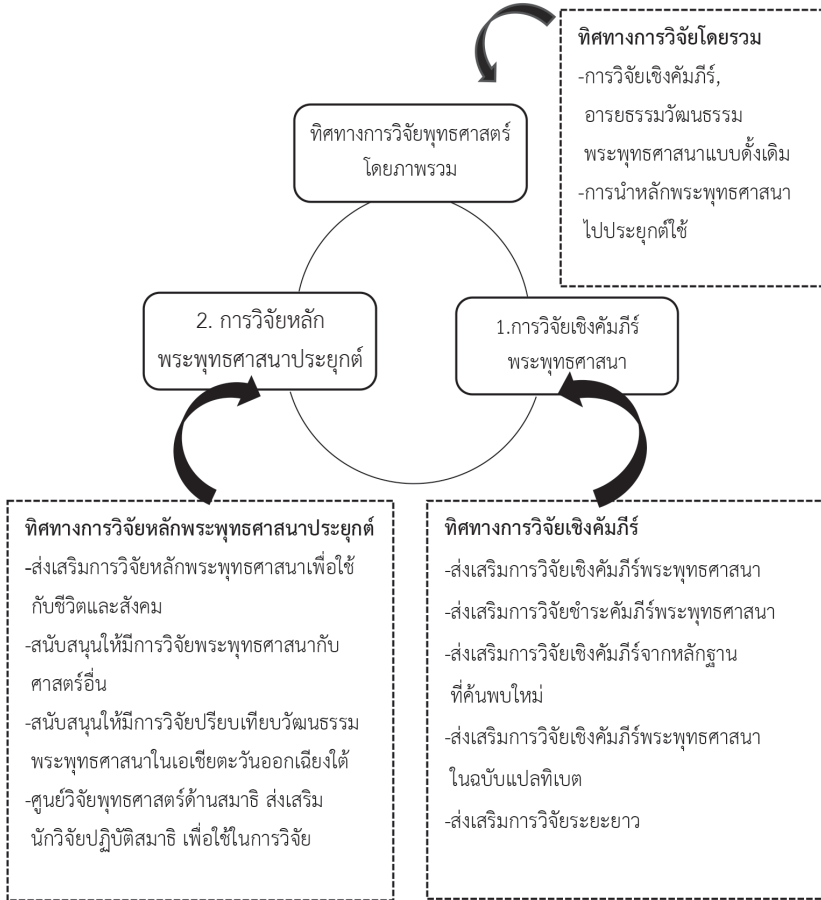
ผังภูมิที่ 9 อนาคตภาพด้านการจัดการ

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ด้านการจัดการมีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้ การจัดการศูนย์วิจัยควรพิจารณาถึง การวางแผน การจัดโครงสร้าง การกำหนดภาระงานของศูนย์อย่างมีระบบที่ชัดเจน พัฒนาเทคโนโลยีทางการวิจัยในระบบการจัดเก็บ การสืบค้น โดยเฉพาะวิจัยเชิงค้นคว้า การสื่อสารอย่างทันสมัยบริหารงานในรูปแบบเครือข่าย (Network) พัฒนาการเป็นแม่ข่าย (Hub) และส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับนักวิจัยที่เชี่ยวชาญทั้งใน และต่างประเทศด้วยรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้การจัดการควรปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมทางสังคม ดังนั้นความร่วมมือกับศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ทั่วโลก จึงเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จในการพัฒนาตัวนักวิจัย และศูนย์วิจัย

3.8 อนาคตภาพด้านทิศทางการวิจัย

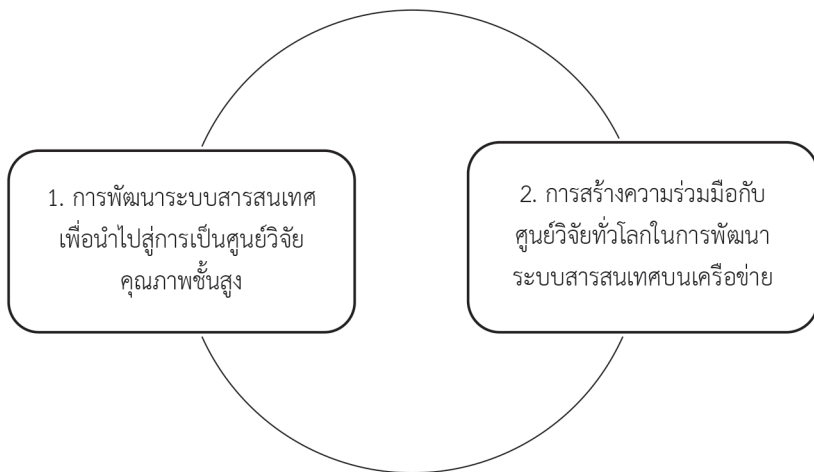

ผังภูมิที่ 10 อนาคตภาพด้านทิศทางการวิจัย

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ด้านทิศทางการวิจัย มีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้ การวิจัยพุทธศาสตร์โดยภาพรวม ในอนาคตมีทิศทางการวิจัยที่สำคัญ คือ 1) การวิจัยเชิงคัมภีร์ (Pure Buddhism) เน้นด้านการปริวรรตคัมภีร์ หลักฐานคัมภีร์ที่ค้นพบใหม่ รวมทั้งการวิจัยคัมภีร์พระพุทธศาสนาในฉบับแปลทิเบต และคัมภีร์อื่น ๆ นอกจากนี้ควรมีการส่งเสริมงานวิจัยบางโครงการในระยะยาว (มากกว่า 10-20 ปี) 2) การวิจัยหลักพระพุทธศาสนาประยุกต์ (Applied Buddhism) มีทิศทางการวิจัยด้านประยุกต์หลักพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางการดำรงชีวิต การพัฒนามนุษย์ การแก้ไขปัญหาสังคม การเตรียมความพร้อมให้มนุษย์รับมือกับนวัตกรรมที่กำลังก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว สนับสนุนการวิจัยของศาสตร์อื่น ๆ โดยอิงหลักพุทธศาสตร์ให้มากขึ้น ส่งเสริมการวิจัยเชิงเปรียบเทียบวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งการวิจัยด้านสมาธิ มีทิศทางที่มุ่งเน้นการวิจัยเกี่ยวกับจิต (Mind) และสมอง (Brain) ในด้านการใช้ในชีวิตประจำวัน การบำบัดรักษา ร่วมกับศาสตร์ทางการแพทย์ จิตวิทยา ปรัชญา และวิทยาศาสตร์จะมีมากขึ้น

3.9 อนาคตภาพด้านสารสนเทศทางการวิจัย

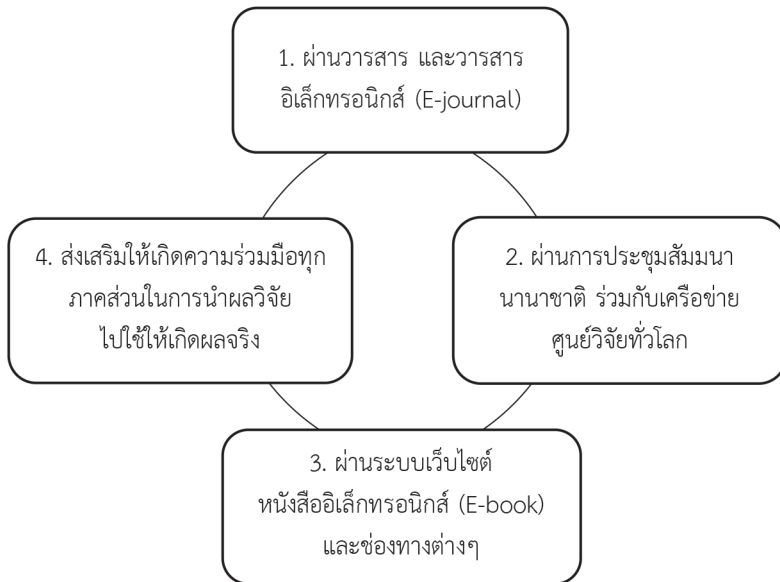

ผังภูมิที่ 11 อนาคตภาพด้านสารสนเทศทางการวิจัย

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ด้านสารสนเทศทางการวิจัย มีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้ การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเป็นศูนย์วิจัยคุณภาพขั้นสูง และการสร้างความร่วมมือกับศูนย์วิจัยทั่วโลก ในการพัฒนาระบบสารสนเทศบนเครือข่ายมุ่งเน้นการจัดเก็บคัมภีร์ด้วยระบบเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งผลงานวิจัย เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าที่สะดวก และรวดเร็ว ก่อให้เกิดการแบ่งปันข้อมูลไปสู่สาธารณะอย่างเหมาะสม เกิดการวิจัยที่ไม่ซ้ำซ้อน ผลงานวิจัยถูกอ้างอิงและต่อยอดองค์ความรู้มีผลต่อความก้าวหน้าในการวิจัย ดังนั้นศูนย์วิจัยควรส่งเสริมและพัฒนาสารสนเทศด้านพุทธศาสตร์ (Buddhist Informatics) ทั้งนี้การจัดการสารสนเทศทางการวิจัยที่ทันสมัย ส่งผลต่อผลลัพธ์ของศูนย์วิจัยโดยตรง ทำให้ศูนย์วิจัยเป็นที่ยอมรับและได้รับโอกาสการสนับสนุนทางด้านงบประมาณมากขึ้น

3.10 อนาคตภาพด้านการเผยแพร่ผลงานวิจัย

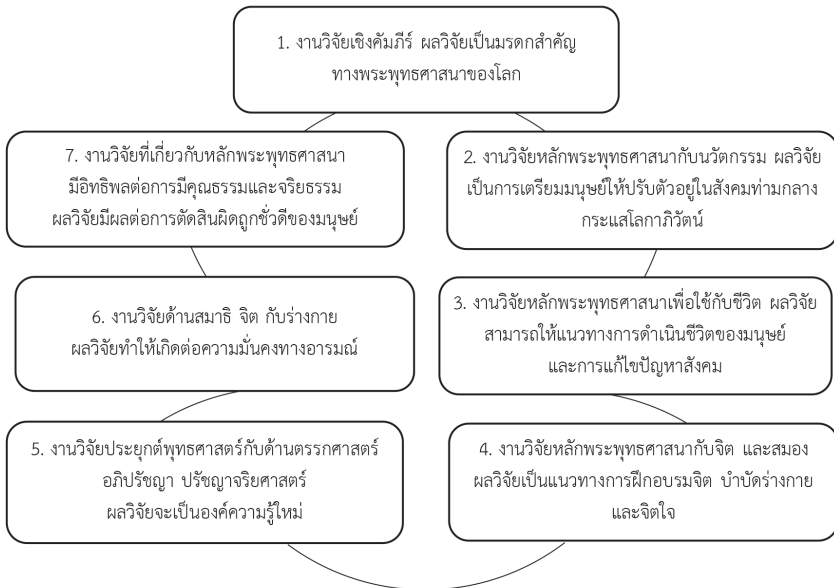

ผังภูมิที่ 12 อนาคตภาพด้านการเผยแพร่ผลงานวิจัย

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ด้านการเผยแพร่ผลงานวิจัย มีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้ การเผยแพร่ผลงานวิจัยของศูนย์วิจัยในอนาคตผ่านการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสาร วารสารอิเล็กทรอนิกส์ ผ่านการประชุมสัมมนานานาชาติ (International Conference) ผ่านเว็บไซต์ของศูนย์วิจัย และเครือข่ายของศูนย์วิจัย รวมทั้งผ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ต่าง ๆ โดยอยู่บนการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับศูนย์วิจัยทั่วโลก การเผยแพร่ผลงานวิจัยทุกช่องทางทำให้นักวิจัยมีกำลังใจ เกิดแรงบันดาลใจในการผลิตผลงานวิจัยใหม่ ๆ ผลวิจัยได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดผลดีในด้านการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากรัฐ และหน่วยงานอื่น

3.11 อนาคตภาพด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากงานวิจัย

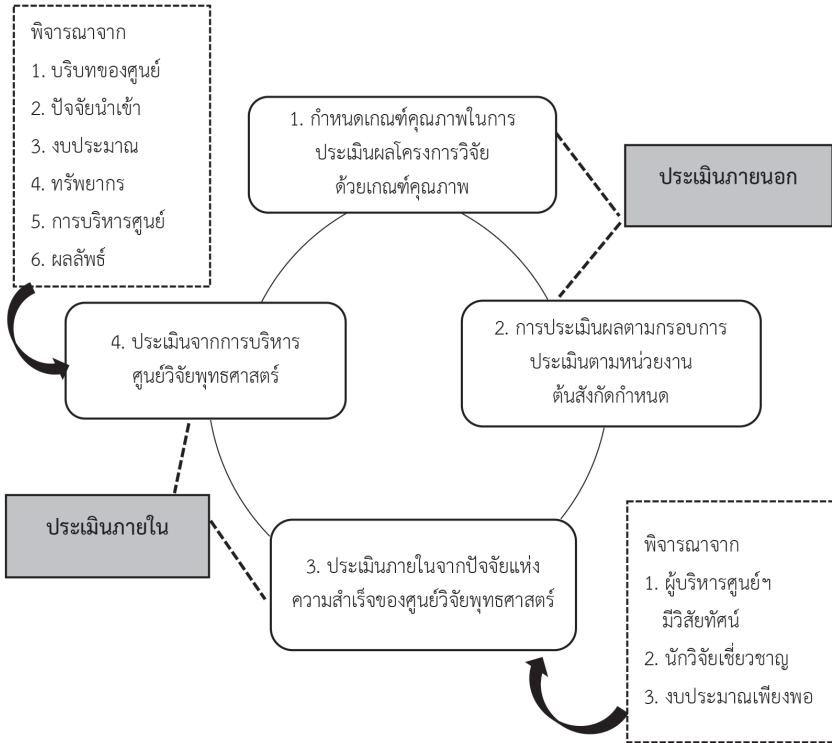
ผังภูมิที่ 13 อนาคตภาพด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากงานวิจัย

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากงานวิจัย มีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้ ผลวิจัยที่เกี่ยวกับการวิจัยเชิงคัมภีร์พุทธศาสนา (Pure Buddhism) อารยธรรมและวัฒนธรรมพระพุทธรศาสนา เป็นข้อค้นพบใหม่ที่ชัดเจนทางประวัติศาสตร์เกิดเป็นมรดกสำคัญทางพระพุทธรศาสนา ผลวิจัยเกี่ยวกับการวิจัยหลักพระพุทธรศาสนาเชิงประยุกต์ (Applied Buddhism) มีผลต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคม มีผลต่อการตัดสินใจถูกชั่วดีของมนุษย์ มีผลต่อแนวทางการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีผลต่อการเตรียมความพร้อมของมนุษย์ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ผลวิจัยเกี่ยวกับสมาธิซึ่งเกิดจากการค้นคว้าร่วมกับศาสตร์อื่นจะมีมากขึ้น ผลวิจัยด้านสมาธิสามารถยืนยันว่าการฝึกสมาธิมีอิทธิพลต่อการบำบัดรักษา การพัฒนาจิต ความมั่นคงทางอารมณ์กาย และพฤติกรรม นักวิจัยพุทธศาสตร์ยังเชื่อว่า หากเข้าสู่ยุคจริยธรรมรุ่งเรือง (Ethic Period) ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาการดำรงชีวิตที่ดีของคนในสังคม

3.12 อนาคตภาพด้านประเมินภายนอกและภายใน

ผังภูมิที่ 14 อนาคตภาพด้านประเมินภายนอกและภายใน

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ด้านประเมินภายนอกและภายใน มีประเด็นพอสรุปได้ดังนี้ **ด้านการประเมินภายนอก**ของศูนย์วิจัยมีการกำหนดรูปแบบการประเมินโครงการวิจัยด้วยเกณฑ์คุณภาพ และมีการกำหนดกรอบการประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัด ได้แก่ การประเมินเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การบริหาร โครงการวิจัย การเผยแพร่ผลงาน ตลอดจนผลกระทบของงานวิจัยที่มีต่อการศึกษาพุทธศาสตร์ และสังคม เป็นต้น **ด้านการประเมินผลภายใน**จากการบริหารศูนย์วิจัย โดยพิจารณาจากบริบทของศูนย์วิจัย (Context),

ปัจจัยนำเข้า (Input), กระบวนการบริหารศูนย์ (Process) และผลลัพธ์ (Product) ทั้งนี้ปัจจัยหลักที่ทำให้การบริหารศูนย์ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารศูนย์วิจัยมีวิสัยทัศน์มุ่งสู่สากล นักวิจัยเชี่ยวชาญ และงบประมาณเพียงพอ อย่างไรก็ตามศูนย์วิจัยควรให้ความสำคัญในการประเมินทั้งภายนอกและภายใน

4. อภิปรายผล

จากข้อค้นพบอนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชียมีประเด็นที่นำมาพิจารณาการบริหารงานในอนาคตรวมทั้งหมด 12 ประเด็น

4.1 อนาคตภาพด้านปรัชญา วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์

จากข้อค้นพบศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์มีแนวโน้มการกำหนดปรัชญามุ่งความร่วมมือกันเป็นเครือข่ายกับศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ทั่วโลกในสภาวะโลกาภิวัตน์ มุ่งศักยภาพในการทำงานสู่ระดับนานาชาติ เป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาวิจัยในองค์ความรู้ที่ศูนย์วิจัยชำนาญ ฉะนั้นจึงมีปรัชญา วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ สอดคล้องกัน คือ เป็นศูนย์ศึกษา ศูนย์ค้นคว้า ศูนย์วิจัย และศูนย์เผยแพร่พุทธศาสตร์ของโลกเพื่อพัฒนาการดำรงของมนุษยชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของ Wartnaby พบว่า “ปรัชญาองค์กรเป็นตัวกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง การดำเนินงาน เพื่อให้การปฏิบัติในทุกหน่วยงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และการกำหนดปรัชญาองค์กร เป็นการประกาศถ้อยแถลง การดำเนินงาน และการปฏิบัติงานไปสู่สาธารณชน” (Wartnaby, 2013) โดยทั่วไปจะพบว่าศูนย์วิจัยบางแห่งกำหนดปรัชญา และวัตถุประสงค์ บางแห่งกำหนดวิสัยทัศน์ และนโยบาย บางแห่งกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจจะไม่ครบทั้งหมด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทีมบริหารขององค์กรนั้น ๆ ที่จะใช้คำให้เหมาะสม และเกิดประสิทธิผลมากที่สุด นอกจากนี้ Wartnaby ยังพบว่า “การใช้พันธกิจ วิสัยทัศน์ และค่านิยม ไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างเป็นมาตรฐานทั้งหมด บางองค์กรใช้ทั้งสาม บางองค์กรใช้สอง

ในสาม บางองค์กรใช้เพียงหนึ่ง อย่างไรก็ตามการกำหนดปรัชญา มีความจำเป็น และสำคัญต่อองค์กรในการทำความเข้าใจแนวทางการบริหารงานทั้งบุคลากรภายใน และภายนอก” (Wartnaby, 2013) ฉะนั้นการกำหนดทิศทางในอนาคตของศูนย์วิจัย พุทธศาสตร์ อาจกำหนดได้ทั้งปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ค่านิยม วัตถุประสงค์ และ เป้าหมายทั้งหมด หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อแสดงเป้าหมายปลายทางของ การบริหารจัดการของศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์

ต่อประเด็นการเป็นศูนย์กลางการศึกษา ค้นคว้า วิจัย นิกายในพระพุทธ ศาสนาของโลก (นิกายใดนิกายหนึ่งที่ศูนย์วิจัยเชี่ยวชาญ) ปัจจุบันนิกายหลัก (Major Schools of Buddhism) ในพระพุทธศาสนา ที่ยังสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ได้แก่ เถรวาท มหายาน และวัชรยาน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่า “ปรัชญาศูนย์วิจัย พุทธศาสตร์ไม่ควรที่จะเน้นเชี่ยวชาญเฉพาะนิกายใดนิกายหนึ่งเท่านั้น เพราะ ศูนย์วิจัยมีปรัชญาเป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้าวิจัยของโลก จึงควรเชี่ยวชาญ ทุกนิกาย หรือเป็นแหล่งค้นคว้าของทุกนิกาย” กลุ่มผู้เชี่ยวชาญอีกกลุ่มหนึ่งให้ ความเห็นเพิ่มเติมว่า “ด้วยเหตุที่ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์บางแห่งตั้งอยู่ในประเทศที่ คนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท และมีหลักฐานจำนวนมากเป็นคัมภีร์ พระพุทธศาสนาต้นฉบับภาษาบาลี ซึ่งเป็นคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ศูนย์วิจัย พุทธศาสตร์จึงมีปรัชญา เพื่อเป็นศูนย์กลางการศึกษาค้นคว้าวิจัยพระพุทธศาสนา เถรวาทของโลก” อย่างไรก็ตามปรัชญาความเชี่ยวชาญของศูนย์วิจัยที่มุ่งค้นคว้าใน นิกายต่าง ๆ ย่อมเกิดผลดีต่อวงวิชาการพระพุทธศาสนา เพราะจะทำให้ให้นักวิชาการ พุทธศาสตร์ทุกมุมโลกมีแหล่งค้นคว้าด้านนิกายในพระพุทธศาสนาที่สำคัญของโลก

4.2 อนาคตภาพด้านบริบท งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรในการบริหาร

จากข้อค้นพบอนาคตภาพ ด้านบริบท งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากร ในการบริหาร พบว่า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ เมื่อศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์มีแนวคิดมุ่งทำงานก้าวสู่ระดับนานาชาติบนความร่วมมือ กันเป็นเครือข่าย สิ่งที่ควรพิจารณาควบคู่ไปด้วยการบริหารจัดการ คือ

ด้านบริบท หรือสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน ที่มีผลต่อการบริหาร ทั้งบริบท ในด้านโอกาส คือ ความก้าวหน้าทางนวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัล และปัญญาประดิษฐ์ (AI) หากศูนย์วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารศูนย์ จะทำให้เข้าสู่รูปแบบการบริหารจัดการภายในได้อย่างคล่องตัว รวดเร็ว และแม่นยำ ในขณะที่เดียวกันการใช้นวัตกรรมดังกล่าวก็จะช่วยให้เกิดความร่วมมือเชื่อมโยงกันแบบเครือข่ายได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว สอดคล้องกับการรวบรวมงานวิจัยของสมาคม DAAD² and DIE³ พบว่า “ยุคดิจิทัลทำให้โลกหมุนเร็วขึ้น การเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคดิจิทัลเปิดโอกาสอย่างมหาศาลสำหรับการศึกษาและการวิจัยในระดับ ที่สูงขึ้น เกิดความร่วมมือระหว่างสถาบันในประเทศต่าง ๆ ทำให้เปิดโอกาสใหม่ในการเรียนรู้และพัฒนาโดยอาศัยระบบดิจิทัล” (DAAD & DIE, 2018, 136-137)

นอกจากนี้การจะพัฒนาผู้บริหารศูนย์ให้มีศักยภาพบนความร่วมมือกับนานาชาติ องค์ประกอบสำคัญ คือ ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ มีความรู้ในพุทธศาสนศาสตร์และนิกายต่าง ๆ ในพระพุทธานุศาสตร์ สามารถพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเข้าสู่มาตรฐานระดับนานาชาติ สรรหาแหล่งเงินทุนวิจัย และบริหารงานอย่างเข้าใจบริบทแวดล้อมทางสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชราภรณ์ ดวงชื่น พบว่า “แนวทางหนึ่งที่ทำให้การเตรียมองค์กรเพื่อรองรับเทคโนโลยีในอนาคตในการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมกัน คือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีทักษะ และความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ” (พัชราภรณ์ ดวงชื่น, 2561, หน้า 251-255)

ขณะที่บริบทด้านอุปสรรคของศูนย์วิจัย คือ คนสนใจเรียนพุทธศาสตร์ลดลง ส่งผลให้นักวิจัยและงบประมาณลดลง ด้วยเหตุนี้ศูนย์วิจัยควรสนับสนุนพร้อมทั้งกระตุ้นให้เกิดการศึกษาพุทธศาสตร์ ด้วยการสนับสนุนทุนการศึกษา

² DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst [DAAD]: German Academic Exchange Service)

³ DIE (Deutscher Institute für Entwicklungspolitik [DIE] : German Development Institute)

ทุนวิจัย หรืออื่น ๆ เพราะยังมีผู้สนใจอยากศึกษาว่า “พระพุทธเจ้าสอนอะไร” ในประเทศที่บริบทต่างกล่าวไม่ได้รับผลกระทบ คือ สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า คนจีนยังสนใจทุก ๆ ศาสตร์ไปพร้อมกัน และงบประมาณด้านงานวิจัยไม่ลดลง ซึ่งงบประมาณเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนให้ศูนย์วิจัยพัฒนาเติบโต สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาพร นิธิปริชานนท์ พบว่า “กลวิธีในการเสริมสร้างงานวิจัยข้อหนึ่งซึ่งเป็นองค์ประกอบของแนวปฏิบัติที่ดีของศูนย์ หรือสถาบันวิจัย คือ การจัดหางบประมาณการวิจัยจากแหล่งเงินทุนการทำวิจัยกับหน่วยงานภายนอก” (วิภาพร นิธิปริชานนท์, 2554, หน้า ง) เช่น แหล่งทุนวิจัยด้านพุทธศาสตร์จาก ศูนย์วิจัยหรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ นอกจากนี้การจัดการจัดหาทุนสนับสนุนการวิจัย ด้วยการสอนภาษาบาลี หรือภาษาสันสกฤต เพื่อใช้ในการอ่านคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้น ศูนย์วิจัยหรือสถาบันการศึกษาอาจเปิดหลักสูตรภาษาที่ใช้ในการอ่านคัมภีร์พระพุทธศาสนา สำหรับคนในประเทศ และต่างประเทศที่เข้าไปศึกษาด้านพระพุทธศาสนาในประเทศนั้น

ด้านนักวิจัย ควรส่งเสริมให้นักวิจัยแสดงผลงานวิจัยในเวทีระดับชาติ และนานาชาติ เป็นประจำทุกปี ส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกับคณาจารย์ที่เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศ และควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญ ดูแลการให้คำปรึกษานักวิจัยผ่านเครือข่ายเทคโนโลยี หรือวิธีอื่น ๆ แก่นักวิจัย เป็นการยกระดับและพัฒนาคุณภาพนักวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดของสินธวา คามดิษฐ์ พบว่า “ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการวิจัย ได้แก่ระดับผู้บริหาร อาจารย์ นักวิจัย และเจ้าหน้าที่ทุกระดับ ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ที่ควรได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ ความสามารถสร้างผลงานวิจัย อันเป็นบทบาทของบุคลากรทุกฝ่าย” (สินธวา คามดิษฐ์, 2563, หน้า37) ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรวิจัยและศูนย์วิจัยมีความแข็งแกร่ง มีประสบการณ์ มีศักยภาพ สร้างผลงานวิจัยเข้าสู่ระดับนานาชาติตามที่มุ่งหวังไว้

ด้านทรัพยากรในการบริหาร มีประเด็นที่สำคัญ คือ “ศูนย์วิจัยควรจัดหาทรัพยากร จัดสภาพแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และเชื่อมโยงสารสนเทศทางการวิจัยกับนักวิจัย และศูนย์วิจัยทั่วโลก

เป็นการเปิดโอกาสทำงานวิจัยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และต่อยอดองค์ความรู้ด้านพุทธศาสตร์ในวงกว้างได้” สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nagasaki and Tomabachi พบว่า “การแปลงข้อมูลจากมนุษยศาสตร์ให้เป็นดิจิทัลมนุษยศาสตร์ นั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพราะจะได้รับการอำนวยความสะดวกอย่างมากในการค้นคว้าวิจัยและการดำเนินงาน บทบาทของดิจิทัลได้กลายเป็นศูนย์กลางของมนุษยศาสตร์มากขึ้นเรื่อย ๆ และการศึกษาทางพุทธศาสตร์ก็ไม่ได้เป็นข้อยกเว้นของงานทางด้านนี้” (Nagasaki & Tomabachi, 2013, pp.1-2) นอกจากนี้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า “หากต้องการเข้าสู่การทำงานในรูปแบบโลกาภิวัตน์แล้ว สารสนเทศที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย จะทำให้นักวิจัยสามารถค้นคว้าผลงานวิจัยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของศูนย์วิจัยทั้งในทวีปเอเชียและทั่วโลกได้ง่าย เกิดการวิจัยในหัวข้อใหม่ที่ไม่ซ้ำซ้อน อีกทั้งนักวิจัยยังมีโอกาสรู้จักแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสตร์ผ่านเครือข่ายทั้งในเอเชีย และทั่วโลกได้”

4.3 อนาคตภาพด้านการจัดการ ทิศทางการวิจัย สารสนเทศทางการวิจัย และการเผยแพร่ผลงานวิจัย

จากข้อค้นพบอนาคตภาพด้านการจัดการ มีประเด็นที่สำคัญ คือ แนวโน้มการจัดการศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ประเด็นที่ควรพิจารณา คือ การบริหารงานในรูปแบบเครือข่าย (Network) บนความร่วมมือกับนานาชาติ และการเป็นแม่ข่าย (Hub) ในการทำงานบนความร่วมมือเป็นเครือข่าวนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมาย แผนงาน และมีโครงสร้างเพื่อเอื้อในการทำงานเป็นเครือข่ายร่วมมือกับศูนย์วิจัยทั่วโลก และการเป็นแม่ข่าย (Hub) ซึ่งจะช่วยให้ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์พัฒนาได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lauto and Sengoku พบว่า “ความร่วมมือกันของนักวิจัยจะทำให้เกิดความเชื่อมโยง และเกิดองค์ความรู้ใหม่ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวผลักดัน สร้างความตื่นตัวให้กับการศึกษาพุทธศาสตร์ทั้งในด้านเชิงปริมาณ และคุณภาพ” (Lauto & Sengoku, 2015, pp.136-137)

ด้านทิศทางการวิจัย มีประเด็นที่สำคัญ คือ “การวิจัยพุทธศาสตร์ใน อนาคตมีทิศทางการวิจัยที่สำคัญ คือ 1) การวิจัยเชิงคัมภีร์ (Pure Buddhism) 2) การวิจัยหลักพระพุทธศาสนาประยุกต์ (Applied Buddhism) รวมการวิจัยด้าน สมภาติ” แนวโน้มการวิจัยเชิงคัมภีร์พุทธศาสตร์ นักวิจัยจะเข้าถึงคัมภีร์ในภาษาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาหลายฉบับได้แปลงเข้าสู่ระบบ ดิจิทัล นอกจากนี้ในอนาคตงานวิจัยคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่เบตมิแนวโน้มจะได้รับการแปลมากขึ้น เพราะมีเนื้อหาทั้งจากฝ่ายหินยาน และมหายาน แนวโน้มงาน วิจัยหลักพระพุทธศาสนาประยุกต์ ผลวิจัยจะนำมาใช้กับการแก้ไขปัญหาสังคม มากขึ้น เพราะสังคมประสบปัญหาทั้งเรื่องสภาวะโลก โรคระบาด แรงกตตันจาก สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทำอย่างไรมนุษย์จึงจะมีชีวิตที่ดีได้ในสภาวะเช่นนี้ นักวิจัยพุทธศาสตร์เชื่อว่า “พระพุทธศาสนามีคำตอบ” ทิศทางการวิจัยประเภทนี้ จึงมีแนวโน้มที่จะช่วยพัฒนาการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้ปรับตัว และอยู่ได้อย่าง มีความสุข พร้อมทั้งแก้ปัญหาสังคม จากผลลัพธ์ของงานวิจัยให้ได้ข้อค้นพบ ใหม่ ๆ เป็นคำตอบ

ในอนาคตมีแนวโน้มว่าการทำวิจัยพุทธศาสตร์ร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ จะ มีมากขึ้น โดยเฉพาะการวิจัยเกี่ยวกับสมาธิในด้านการบำบัดสุขภาพ จิต (Mind) และสมอง (Brain) การวิจัยเชิงกรณีศึกษาในด้านการบำบัดโรคจะขยายตัวมากขึ้น เช่น ด้านประสาทวิทยาพระพุทธศาสนา การฝึกจิต ระบบของจิตเชิงวิทยาศาสตร์ กับพุทธศาสตร์ เพื่อนำมาใช้ในการขยายความรู้ทางวิชาการแพทย์ เพื่อรักษากาย และจิต

กล่าวได้ว่าทิศทางการวิจัยเชิงคัมภีร์พระพุทธศาสนา การวิจัยหลัก พุทธศาสนาประยุกต์เพื่อใช้ในสังคม และการปฏิบัติสมาธิจะมีแนวโน้มการ ทำวิจัยมากขึ้น ส่งผลให้ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชียจะมีบทบาทอย่างมากต่อ สังคม ผลงานเชิงคัมภีร์พระพุทธศาสนาเกิดการค้นคว้าอย่างต่อเนื่องมากขึ้น ผลวิจัยพระพุทธศาสนาเชิงประยุกต์ เพื่อการนำไปใช้ในสังคมจะมีมากขึ้น สามารถ เป็นแนวทางให้สังคมได้ และผลวิจัยเกี่ยวกับสมาธิจะมีมากขึ้นส่งผลกระทบต่อ

วงวิชาการ

ด้านสารสนเทศทางการวิจัย มีประเด็นที่สำคัญ คือ “แนวโน้มในอนาคต ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ทุกแห่ง มีการพัฒนาระบบสารสนเทศ ด้วยการสร้างความร่วมมือกับศูนย์วิจัยทั่วโลก มีการจัดเก็บคัมภีร์พระพุทธรศาสนาแปลงเป็นระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น ผลงานวิจัยถูกจัดเก็บ แบ่งปันไปสู่สาธารณะผ่านเว็บไซต์ (Website) และผ่านการเชื่อมต่อเครือข่ายทางคอมพิวเตอร์ (Online) เข้าถึงง่าย สะดวก และรวดเร็ว ทำให้นักวิจัยเห็นผลงานวิจัยอื่น ๆ ส่งผลต่อการทำวิจัยไม่ซ้ำซ้อน ผลวิจัยอื่น ๆ ได้รับการอ้างอิง และขยายองค์ความรู้ ทั้งนี้การจัดการสารสนเทศทางการวิจัยที่ทันสมัย ส่งผลให้ศูนย์วิจัยมีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในระดับสากล” สอดคล้องกับงานวิจัยของ Olugbara, Nyirenda and Moyo พบว่า “การบริหารสารสนเทศกลายเป็นความจำเป็นสำหรับสถาบันอุดมศึกษาอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะโลกในยุคปัจจุบัน และในอนาคต ทำให้องค์กรไม่ว่าขนาดเล็กหรือใหญ่ ประเทศพัฒนาแล้ว และประเทศกำลังพัฒนา ใช้ระบบการจัดการสารสนเทศเพื่อการขับเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างเป็นระบบ และสารสนเทศทางการวิจัยจะอ้างอิงไปสู่ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ของงานวิจัยซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์กับนักวิจัย ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ โครงการ ความร่วมมือ ประวัติการเป็นที่ปรึกษา การเผยแพร่ผลงานวิจัย ข้อมูลการตีพิมพ์, สิทธิบัตร, เงินทุน, รางวัล, รายงาน และโครงสร้างพื้นฐาน” (Olugbara, Nyirenda & Moyo, 2019, pp. 183-89) ดังนั้นศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์จึงมีแนวโน้มวางระบบการจัดการสารสนเทศให้ทันสมัยในอนาคต

ด้านการเผยแพร่ผลงานวิจัย มีประเด็นที่สำคัญ คือ “แนวโน้มการเผยแพร่ผลงานวิจัยของศูนย์วิจัยในอนาคต ผ่านเทคโนโลยีที่ใช้กันอยู่จะทำให้ผลงานวิจัยได้รับการศึกษาค้นคว้าในวงกว้าง สอดคล้องกับการรวบรวมบทความของสมาคม DAAD and DIE พบว่า “ระบบการเผยแพร่ผลงานวิจัยโดยอาศัยดิจิทัลเทคโนโลยี จะช่วยทำให้นักวิจัย และนักศึกษาทั่วโลก สามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ผลงานวิจัย และข่าวสาร เพราะดิจิทัลสร้างโอกาสแห่งความร่วมมือ

ข้ามประเทศ ข้ามทวีปได้” (DAAD & DIE, 2019, pp. 136-137) ในรูปแบบเครือข่ายศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ด้านสารสนเทศ ศูนย์วิจัยบางแห่งที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จะเป็นแม่ข่าย (Hub) และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ทั่วโลก การเผยแพร่ผลงานวิจัยจะนำไปสู่การเผยแพร่ตัวนักวิจัยพุทธศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ให้เป็นที่รู้จัก

ด้านผลลัพธ์ที่เกิดจากงานวิจัย มีประเด็นที่สำคัญ คือ ผลลัพธ์ที่เกิดจากงานวิจัย ได้แก่ การวิจัยเชิงคัมภีร์พระพุทธศาสนา และเชิงคัมภีร์พระพุทธศาสนากับอารยธรรม ผลวิจัยทำให้เกิดความชัดเจน ในหลักฐานคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่มีมาอย่างยาวนานกว่า 2,500 ปี กล่าวได้ว่าผลวิจัยเป็นมรดกของโลก สืบต่อไป และต่อยอดให้เกิดประเด็นใหม่ ๆ ในการวิจัย

ผลวิจัยด้านพุทธศาสตร์เชิงประยุกต์ มีแนวโน้มจะช่วยในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญพบว่า “พระพุทธศาสนาเป็นระบบทางจิตวิญญาณ ซึ่งมีพื้นฐานจากมุมมองทางด้านปรัชญา เกี่ยวกับการค้นหาความจริงด้านจิต ซึ่งเป็นกระบวนการพื้นฐานในการดูแลจิตใจให้ปลอดภัย เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบประสาทสมัยใหม่ เป็นระบบที่ล้ำลึก ซึ่งศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์จะต้องมีส่วนร่วมในการศึกษาและทำวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษยชาติโดยรวม” อาจกล่าวได้ว่า แนวโน้มผลการวิจัยด้านพุทธศาสตร์ จะเป็นประโยชน์กับมนุษยโลกทั้งด้านจิตภาพ และกายภาพ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญยังกล่าวต่อไปว่า “และเมื่อเข้าสู่ยุคจริยธรรมรุ่งเรือง (Ethic Period) ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์จะเป็นสถาบันหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาคนในสังคม”

4.4 อนาคตภาพด้านประเมินภายนอกและภายใน

จากข้อค้นพบอนาคตภาพด้านประเมินภายนอกและภายใน มีประเด็นที่สำคัญ คือ การประเมินเป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารงานให้ก้าวหน้า ซึ่งศูนย์วิจัยควรประเมินทั้งจากมุมมองภายนอก และภายใน การประเมินภายนอกโดยอาศัยเกณฑ์การประเมินจากหน่วยงานต้นสังกัดกำหนด ได้แก่ การประเมินเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ การบริหาร โครงการวิจัย การเผยแพร่ผลงาน ตลอดจนผลกระทบของงานวิจัยที่มีต่อการศึกษาพุทธศาสตร์ และสังคม เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันควรมีการประเมินจากมุมมองของคนภายใน โดยพิจารณาจากบริบทของศูนย์วิจัย (Context), ปัจจัยนำเข้า (Input), กระบวนการบริหารศูนย์ (Process) และผลลัพธ์ (Product) ซึ่งศูนย์วิจัยควรให้ความสำคัญในการประเมินทั้งภายนอกและภายใน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาพร นิธิปริชาชนนท์ พบว่า “การจัดระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินผล จากหน่วยงานภายนอก และผู้แทนสำนักต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบหนึ่งในแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิจัย” (วิภาพร นิธิปริชาชนนท์, 2554, หน้า ง) และสอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตยา ดวงมณี พบว่า “การประเมินผลการบริหารงานอย่างเดียวนั้นไม่พอ สถาบันควรมีการประเมินผลกระทบของการวิจัยในทุก ๆ ด้านด้วย เช่น ด้านสังคม ผลวิจัยมีการนำไปใช้ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือผลกระทบอย่างไรบ้าง” (อาทิตยา ดวงมณี, 2555, หน้า 36)

กุญแจแห่งความสำเร็จของการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ที่เป็นองค์ประกอบหลัก คือ การประเมินภายใน ได้แก่ ด้านผู้บริหารศูนย์วิจัยมีวิสัยทัศน์มุ่งสู่สากลมากน้อยแค่ไหน (ประเมินผู้นำ) นักวิจัยเชี่ยวชาญมีความรู้ความสามารถแตกฉานในศาสตร์ที่ค้นคว้ามากน้อยเพียงใด (ประเมินนักวิจัย และงบประมาณเพียงพอหรือไม่ (ประเมินทรัพยากรที่จำเป็น) มีแนวทางอย่างไรในการจัดหางบประมาณ ฉะนั้นศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ควรให้ความสำคัญกับการประเมินผลจากหน่วยงานภายนอกและภายใน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนางานของตนให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้” เพราะผลของการประเมิน จะทำให้ศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์เห็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

5. บทสรุป

อนาคตภาพการบริหารศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย มีแนวโน้มการบริหารในรูปแบบเครือข่ายกับศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ทั่วโลก และมุ่งศักยภาพสู่การทำงานในระดับนานาชาติ โดยคำนึงถึงปรัชญาศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายให้สอดคล้องกัน นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ การคำนึงถึงบริบท งบประมาณ บุคลากร ทรัพยากรในการบริหาร ซึ่งเป็นประเด็นที่ควรนำมาพิจารณา และแนวโน้มในอนาคตทิศทางการวิจัย สารสนเทศทางการวิจัย การเผยแพร่ผลงานวิจัย และผลลัพธ์ทางการวิจัย จะเกิดคุณประโยชน์เป็นมรดกโลก และแก้ปัญหามนุษยชาติให้ปรับตัวท่ามกลางพลวัตทางสังคม ทั้งนี้ศูนย์วิจัยจำเป็นต้องมีการประเมินทั้งภายนอกและภายใน เพื่อให้การพัฒนาไปสู่ความร่วมมือบนเครือข่ายทั่วโลก รวมทั้งมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5.1 ข้อเสนอแนะ

5.1.1 ด้านนโยบายและการบริหารงาน

1. ควรมีนโยบายจัดตั้งสมาคมศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในภูมิภาคเอเชีย เป็นการรวมตัวของศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในเอเชีย ทั้งฝ่ายเถรวาท ฝ่ายมหายาน และฝ่ายวัชรยาน เพื่อก้าวสู่ความเป็นเครือข่ายของศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ทั่วโลก

2. ควรส่งเสริมศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ที่มีศักยภาพ พัฒนาการเป็นแม่ข่าย (Hub) ด้านการวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อทำหน้าที่เชื่อมโยงเครือข่ายกับศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ทั่วโลก

3. ควรสนับสนุนและพัฒนานักวิจัย และบุคลากรให้เพิ่มพูนทักษะภาษาอังกฤษเชิงวิชาการมากขึ้น และควรเพิ่มพูนภาษาเพื่อการอ่านคัมภีร์จารึกในภาษาต่าง ๆ เช่น ทิเบต จีน สิงหล บาลี และสันสกฤต

4. ศูนย์วิจัยด้านวิปัสสนา และด้านสมาธิ ควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่ผลงานวิจัยเกี่ยวกับวิปัสสนา และสมาธิ

5.1.2 ด้านการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) ปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence) เพื่อการค้นคว้าของศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ในอนาคต

2. ควรศึกษาแนวโน้มการบริหารงานศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์ทั่วโลกเพื่อสร้างความร่วมมือเป็นระบบเครือข่าย และแนวโน้มการสร้างแม่ข่าย (Hub) ของศูนย์วิจัยพุทธศาสตร์

บรรณานุกรม

หนังสือ

Gary Dessler. (1985). *Management Fundamentals: Modern principles and practices*. Virginia: Reston Publishing.

Samuel C. Certo & S.Trevis Certo. (2012) *Modern Management Concepts and Skills* (12th ed). Kendallville: Pearson Education.

บทความในวารสาร

จุมพล พุฒภัทรชีวิน. (2551). การวิจัยอนาคต (Futures Research). *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 13(2), 12.

พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2561). เปลี่ยนมุมมองการบริหารองค์การการศึกษาในโลก Disruptive. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 8(2), 251-255.

พระมหาพงศ์ศักดิ์ ฐานิโย. (2559). การวิจัยเชิงคัมภีร์: กรณีศึกษาอัมมจักกัปปวัตถสูตร. *วารสารธรรมธारा*, 2(1), 5.

พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2558). บทบรรณาธิการ. *วารสารธรรมธारा*, 1(1), 5.

สินธะวา คามดิษฐ์. (2555). 2P4M: แนวทางการส่งเสริมการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 24(75), 37. สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU_SuthiparithatJournal/article/view/245828

สุทธิวรรณ ตันติจรณาวงศ์. (2560). ทิศทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*. 10(2), 2845.

วิทยานิพนธ์

วิภากร นิธิปรีชานนท์. (2554). *แนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร).

อาทิตยา ดวงมณี. (2555). *การพัฒนายุทธศาสตร์งานวิจัยโดยการเทียบเคียงสมรรถนะตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศของวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงกลาโหม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

สารสนเทศจากการสัมมนา

พระมหาพงศ์ศักดิ์ ฐานิโย. (2562). การศึกษาพระพุทธศาสนากับการบริหารงานวิจัย, *เอกสารประกอบการสัมมนาการศึกษาพระพุทธศาสนากับการบริหารงานวิจัย* (หน้า 6-13). คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Macmillan. Thomas T. (1971). *The Delphi Techniques*. Paper presented at the annual meeting of the California Junior Colleges Associations Committee on Research and Development Monterey, California.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สินธรวา ความดิษฐ์. (2555). 2P4M: แนวทางการส่งเสริมการวิจัยในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 24(75), 37. สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPU_SuthiparithatJournal/article/view/245828

Danielle Wartnaby. (2014). *Organizational Philosophies: Mission, vision and values Statements*, quoted in The Jubilee Centre for Character and Values, Framework for Character Education.

- Retrieved from <http://jubileecentre.ac.uk/userfiles/jubileecentre/pdf/other-centre-papers/Framework..pdf>.
- DAAD & DIE. (Eds.). (2018). *Digital Transformation Higher Education and Research for Sustainable Development (Position Paper. Bonn)*. Retrieved from <https://www.daad.de/en/the-daad/digital-transformation-higher-education-and-research-for-sustainable-development/>
- George A. Giannopoulos. (2017). *Strategic Management and Promotion Issues in International Research Cooperation. Case Study on Transport Policy 5*, 438-451. Retrieved from www.sciencedirect.com
- Giancarlo Lauto & Shintaro Sengoku. (2015). *Perceived incentives to trans-disciplinarity in a Japanese university research center*, 136-137. Retrieved from <http://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0016328714001712>
- Kiyonori Nagasaki & Toru Tomabechi. (2013). Towards a digital research environment for Buddhist Studies. *Literary and linguistic Computing*. 28(2), 296. Retrieved from <http://academic.oup.com/2dsh/article-abstract/28/2/296/1037965>
- Obadan, M.I.. (2010). Economic Globalization for Africa. address at the Southern Africa Economic Summit, sponsored by the World Economic Forum, Harare, Zimbabwe, 2008, quoted in Oseyomon, Ehi Patrick, “Globalization and Management,” *African Research Review: Issues and Concepts*, 4(4), 97. Retrieved from <http://www.afrevjo.com>